

LIMERYK

Limeryk jest gatunkiem, którego uprawianie wymaga specjalnych warunków, otoczenia i dobranego towarzystwa ludzi inteligentnych, błyskotliwych, nietuzinkowych, czułych na rym i rytm, a przede wszystkim mających poczucie humoru.

Definicja

To gatunek poezji wierszowanej, wywodzący się z irlandzkiej i angielskiej literatury ludowej, o charakterze ludycznym. Nazwa pochodzi od miasta Limerick w Irlandii. Limeryk przypomina nieco staropolskie fraszki (figliki, facecje). Do europejskich literackich salonów limeryk trafił na przełomie XIX i XX wieku.

Bardzo charakterystyczna jest forma wiersza, w oryginale angielskim ważny jest tok rytmiczny – wiersz pisany jest zazwyczaj anapestem, wersy 1., 2., i 5. są dłuższe i mają po trzy stopy, zaś wersy 3. i 4. – po dwie stopy; układ rymów *aabba*.

Dzieje gatunku

Limeryki to wierszyki o charakterze humorystycznym, z elementami purnonsensu, często nieprzyzwoite czy wręcz obsceniczne do tego stopnia, że w purytańskiej, wiktoriańskiej Anglii ich druk był oficjalnie zakazany (zakaz ten zniesiono dopiero w latach 60. XX wieku).

Jednym z klasyków angielskiego limeryku był E. Lear, autor wydanej w Filadelfii w roku 1864 *Nowej księgi nonsensu*. Twórczość limeryczną uprawiali dla rozrywki wybitni pisarze anglojęzyczni: A. Burgess, J. Conrad, L. Carroll, R. Frost, J. Galsworthy, A. Huxley, J. Joyce, R. Kipling, B. Russell, M. Twain, H. G. Wells, W. H. Auden. W literaturze polskiej limeryki tworzyli i tworzą: K. I. Gałczyński (*Limerick, czyli czar bredni*), J. Tuwim, a także S. Barańczak i W. Szymborska. W Krakowie działa Limeryczna Loża, ale gatunek ten uprawiają też często anonimowi twórcy.

Jak napisać limeryk?

Limeryk to rymowana anegdota. Pierwszy wers przedstawia głównego bohatera i miejsce akcji. Wers ten najczęściej kończy się nazwą miejscowości.

Płetwonurkowi z miasta Pekin

W następnej linijce powinna się zawiązać akcja i pojawić zapowiedź dramatu, konfliktu, kryzysu. Może się też objawić druga postać. Rymuje się z pierwszym wersem (*aa*).

Urodę życia odgryzł rekin.

Trzeci i czwarty wers w klasycznym limeryku jest zawsze krótszy; chodzi o to, by wzmocnić efekt niespodzianki. W tym miejscu rozgrywa się zasadniczy konflikt, tu mamy do czynienia z kulminacją wątku dramaturgicznego. Pojawia się nowy rym (*bb*), który silnie wiąże ze sobą oba te wersy.

I choć czytał Mao,

Lecz nie odrastało

Ostatnia linijka przynosi rozwiązanie, najlepiej nieoczekiwane, absurdalne, nonsensowne, zabawne. Rymuje się z pierwszym i drugim wersem, dając strukturę *aabba*. Kiedyś była echem linijki pierwszej, ale większość współczesnych limeryków zrezygnowała z tego, uważając, że takie powtórzenie zubaża i treść, i formę.

Więc pracował jako damski manekin.

(limeryk autorstwa Wisławy Szymborskiej).

Przykłady limeryków

* * *

*Pewien redaktor w Bielsku – Biała
Książkę swą pisał rok bez mała
I choć ją pieścił i wycackał
Ciosem dobito go zniecka
Gdy korektorka rzekła : „chała”.*

tekst anonimowy zamieszczony w: Marek Biernacki, Marta Pawlus, *Słownik gatunków literackich*, Wyd. Park, Bielsko – Biała 1999.

Limeryki o narodach

Był Anglik co przyjaźń nawiązał z Hindusem
Z najczystszej sympatii, a nie pod przymusem.
Do dzisiaj by trwała
Ta przyjaźń wspaniała,
Lecz Hindus nieświeży dał mu ser.

Pretensje mieć trudno do tego Anglika,
Gdy druh w narodowej go dumie dotyka.
Więc wzgardził pariasem
I przyjaźń swą z czasem
Położył u stóp - Irlandczyka.
(...)

Jacek Kaczmarski *Limeryki o narodach* 1987

Opracowano na podstawie:

1. Marek Biernacki, Marta Pawlus, *Słownik gatunków literackich*, Wyd. Park, Bielsko – Biała 1999.
2. Anna Bikont, Joanna Szczęsna *Żyje sobie limeryk w Krakowie*; Magazyn Gazety Wyborczej 1997.
3. http://www.kaczmarski.art.pl/tworczosc/wiersze_alfabetycznie/kaczmarskiego/l/limeryki.php

mgr Barbara Garsztko